

mgr Karolina Badurowicz

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8329-5275>

karolina.badurowicz@mail.umcs.pl

asystent w Katedrze Postępowania Cywilnego i Międzynarodowego Prawa Handlowego
Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

radca prawny

Konsekwencje związane z przedłożeniem do akt sprawy jedynie odpisów dokumentów – glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 29 listopada 2023 r., III AUa 1095/22

Słowa kluczowe: *postępowanie cywilne; dowody; dowód z dokumentu; odpis dokumentu; kserokopia; domniemania prawne*

W glosowanym orzeczeniu Sąd Apelacyjny w Lublinie odniósł się do problematyki konsekwencji przedłożenia przez stronę postępowania do materiału dowodowego sprawy wyłącznie odpisów dokumentów, nie zaś ich oryginałów. Nie ulega wątpliwości, iż tematyka związana z multiplikacjami dokumentów stanowiła już wielokrotnie przedmiot wypowiedzi orzecznictwa, a moc dowodowa odpisów dokumentów została już w sposób jednoznaczny określona. Co jednak znamienne to fakt, iż glosowany wyrok nie dotyczy wyłącznie kwestii statusu odpisu dokumentu i jego mocy dowodowej, ale przyznaje również, że w sytuacji braku istnienia oryginału dokumentu jego odpis może być jedynym źródłem ustalenia stanu faktycznego sprawy. Przedmiotowe stwierdzenie ma zatem niebagatelne znaczenie z perspektywy praktycznej, przede wszystkim dla ustalenia sytuacji strony postępowania, która dysponuje jedynie odpisami dokumentów, zaś to właśnie z nich wywodzi swoje roszczenia.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 29 listopada 2023 r., III AUa 1095/22¹

Dowody z określonych dokumentów w formie niepoświadczonych kserokopii nie stanowią dowodów w rozumieniu art. 244 i 245 Kodeksu postępowania cywilnego², nie są jednak pozbawione mocy dowodowej na podstawie art. 232 k.p.c. w zw. z art. 308 k.p.c. Kserokopia niepotwierdzona za zgodność z oryginałem co do zasady nie jest dokumentem, jednak stanowi część materiału dowodowego i może być środkiem przydatnym do ustalenia treści pisemnego dokumentu w sytuacji, gdy z przyczyn faktycznych uzyskanie dostępu do oryginału, odpisu lub wypisu, zrównanego w skutkach z oryginałem, nie jest możliwe dla strony, a także dla sądu. W sytuacji braku możliwości przedstawienia oryginałów dokumentów posłużenie się niepotwierdzoną kopią nie stanowi obejścia przepisów regulujących przeprowadzenie dowodu z dokumentów, pozwoli bowiem na ustalenie, czy taki dokument istniał, od kogo pochodził i jaką miał treść.

¹ LEX nr 3648240.

² Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 2024, poz. 1568), dalej: k.p.c.

Wprowadzenie

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie zasługuje na analizę ze względu na poruszoną w nim kwestię złożenia przez stronę postępowania do akt sprawy niepoświadczonych odpisów dokumentów. Pomimo iż problematyka odpisów dokumentów w materiale dowodowym sprawy była już niejednokrotnie przedmiotem uwagi orzecznictwa, jako aktualne pozostaje wciąż zagadnienie skuteczności takiego środka dowodowego, jak i jego mocy dowodowej³. Jest to tym bardziej symptomatyczne, iż na kanwie glosowanego orzeczenia rozważenia wymagał nie tylko fakt złożenia przez stronę postępowania wyłącznie odpisów dokumentów, ale przede wszystkim kwestia braku możliwości uzyskania przez stronę postępowania ich oryginałów. Z uwagi na powyższe glosowany wyrok zasługuje na aprobatę z dwóch powodów. Po pierwsze, potwierdza aktualną linię orzecznictw przyznającą, że odpis dokumentu nie jest dokumentem w rozumieniu art. 244 k.p.c. (dokument urzędowy) i art. 245 k.p.c. (dokument prywatny) i nie może być zatem zakwalifikowany jako dowód z dokumentu. Jednocześnie jednak nie powoduje to, iż odpis dokumentu nie może być na kanwie postępowania cywilnego dowodem w ogóle. W glosowanym orzeczeniu sąd potwierdza, iż taki środek dowodowy zakwalifikować należy zgodnie z art. 308 k.p.c., a więc trzeba traktować go jako dowód z innego dokumentu niż określony w art. 243¹ k.p.c.

Po drugie, komentowane orzeczenie odnosi się również do sytuacji, w której strona postępowania nie ma obiektywnej możliwości złożenia do akt sprawy oryginału dokumentu albo

odpisu dokumentu poświadczonego za zgodność z oryginałem zgodnie z art. 129 § 2 k.p.c. W obliczu takiej koincydencji sąd podkreślił, że dysponowanie przez stronę postępowania jedynie odpisem dokumentu i jednocześnie nieemożliwość uzyskania oryginału dokumentu nie powoduje negatywnych konsekwencji procesowych, a jedynie może wpłynąć na ocenę przez sąd materiału dowodowego sprawy.

Stan faktyczny

Komentowany wyrok zapadł w następującym stanie faktycznym. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. – bazując na przepisach tzw. ustaw emerytalnych⁴ – wydał decyzję, w której ustalił przypadający względem D.S. kapitał początkowy na dzień 1 stycznia 1999 r. w kwocie 24 985,85 zł. Przedmiotowa kwota ustalona została poprzez uwzględnienie szeregu kolejnych okresów składkowych. Co istotne, organ rentowy – celem ustalenia wysokości kapitału początkowego – nie uwzględnił trzech niezależnych od siebie okresów. Powodem zaś do odmowy uznania spornych okresów do wyliczenia kapitału początkowego był, w przekonaniu organu rentowego, brak odpowiedniego ich udokumentowania.

Z uwagi na nie przychylenie się przez organ rentowy do przedstawionych przez ubezpieczoną (D.S.) twierdzeń i dowodów, a tym samym wydanie przez tenże organ rentowy decyzji ustalającej wysokość kapitału początkowego w wartości niższej niż przewidywana przez ubezpieczoną (D.S.) – złożyła ona odwołanie od tej decyzji. W treści odwołania domagała się zmiany wydanej decyzji poprzez uwzględnienie do jej okresów ubezpieczenia, a tym samym do wysokości ustalonego kapitału początkowego, okresów zanegowanych przez organ rentowy.

Organ rentowy, ustosunkowując się do treści odwołania ubezpieczonej (D.S.), wniósł

³ Należy jedynie przypomnieć, iż do dnia wejścia w życie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z dnia 10 lipca 2015 r. (Dz.U. 2015, poz. 1311) Sąd Najwyższy stał na stanowisku, iż złożenie do akt sprawy niepoświadczonego za zgodność z oryginałem odpisu dokumentu (kserokopii) nie może być przedmiotem dowodu zgodnie z art. 308 k.p.c. Tak: T. Ereciński [w:] *Postępowanie dowodowe. Komentarz do art. 227–315 k.p.c.*, red. M. Dziurda, LEX 2024, art. 308, nb 3. Por. też: postanowienie SN z dnia 17 sierpnia 1998 r., III CZ 107/98, LEX nr 34575.

⁴ Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. 2016, poz. 887) i ustawa z dnia 5 marca 2015 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2015, poz. 552).

o jego oddalenie. Co więcej, wskazał on, że decyzja w sprawie ustalenia wysokości kapitału początkowego może zostać oparta wyłącznie na środkach dowodowych w postaci dokumentów potwierdzających fakt wykazania określonych okresów zatrudnienia. W przekonaniu organu rentowego ubezpieczona (D.S.) nie przedłożyła takich dokumentów odnośnie do każdego z prezentowanych okresów zatrudnienia, a tym samym nie zaktualizowała się możliwość co do ich zaliczenia i, ostatecznie, do uwzględnienia przy ustaleniu wysokości kapitału początkowego.

Sąd Okręgowy przychylił się do żądania ubezpieczonej (D.S.), a tym samym dokonał zmiany zaskarżonej decyzji i ustalił wysokość kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999 r. w kwocie 46 807,64 zł. Sąd I instancji wskazał, że przysługująca ubezpieczonej (D.S.) wysokość kapitału początkowego ustalona została z uwzględnieniem okresów, które organ rentowy uznał za nieudowodnione. Co prawda Sąd Okręgowy przyznał, iż w zakresie spornych okresów ubezpieczona (D.S.) nie przedłożyła oryginałów dokumentów – takich, jak świadectwa pracy czy chociażby zaświadczenia o uzyskiwanym zatrudnieniu, które to wskazywałyby na świadczenie w tym czasie pracy, jednocześnie jednak ustalił, iż przedsiębiorstwa, w których pracowała ubezpieczona (D.S.), w momencie trwania postępowania nie istniały, a tym samym nie było możliwe określenie miejsca przechowywania dokumentacji pracowniczej tych spółek. To zaś spowodowało, iż ubezpieczona (D.S.) legitymowała się – w odniesieniu do spornych okresów świadczenia pracy – potwierdzoną za zgodność z oryginałem kopią umowy o pracę, niepoświadczonymi za zgodność z oryginałami kserokopiami świadectw pracy oraz legitymacją ubezpieczeniową. Dodatkowo, w toku postępowania, ubezpieczona (D.S.) złożyła zeznania wskazujące i potwierdzające, iż w odniesieniu do spornych okresów była zatrudniona w pełnym wymiarze czasu pracy. Zdaniem Sądu Okręgowego zebrany w sprawie materiał dowodowy był spójny i miarodajny, co przełożyło się na dokonanie zmiany decyzji organu rentowego.

W dalszej kolejności Sąd Apelacyjny oddalił apelację wniesioną od wyroku Sądu Okręgowego przez organ rentowy. Sąd II instancji podzielił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji i przyjął je za własne. Co jednak istotne, Sąd Apelacyjny poczynił kilka uwag odnoszących się do kwestii przedłożonych do akt sprawy przez ubezpieczoną (D.S.) kserokopii dokumentów. W pierwszej kolejności w sposób jednoznaczny wskazał, że kserokopia dokumentu nie stanowi dowodu w rozumieniu art. 244 k.p.c. oraz art. 245 k.p.c., nie powoduje to jednak, że nie może być dowodem w postępowaniu cywilnym w ogóle. Jak bowiem stwierdził Sąd, na mocy art. 232 k.p.c. w zw. z art. 308 k.p.c. odpis dokumentu stanowi nic innego jak dowód z innego dokumentu niż ten określony w art. 243¹ k.p.c. Niezależnie jednak od powyższego Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że w sytuacji, w której brak jest oryginału dokumentu i nie jest możliwe jego zlokalizowanie (np. z powodów zlikwidowania spółki i niemożności uzyskania informacji co do przechowywcy dokumentów), istnienie kserokopii może być jedyną drogą prowadzącą do ustalenia ówczesnego istnienia i pochodzenia takiego dokumentu⁵.

Dokument w materiale dowodowym sprawy

Problematyka glosowanego orzeczenia skłania do podjęcia rozważań odnośnie do formy, w której strona postępowania powinna przedłożyć do akt sprawy środek dowodowy w postaci dokumentu. Analiza orzecznictwa odnoszącego się do praktycznych aspektów postępowania dowodowego pozwala na spreycyzowanie ogólnej zasady, zgodnie z którą strona postępowania powołująca się w treści pism procesowych na konkretny dokument powinna mieć świadomość, iż w określonych sytuacjach będzie zobligowana do złożenia go w oryginale w poczet materiału dowodowe-

⁵ Por. wyrok SN z dnia 21 czerwca 2023 r., II CSKP 1886/22, LEX nr 3578463.

go sprawy⁶. Powyższe oznacza jednocześnie, iż nie ma na gruncie obowiązujących przepisów k.p.c. regulacji, która zobowiązuje stronę postępowania, aby każdorazowo – opierając swoje twierdzenia na dowodzie z dokumentu – składała jego oryginalny egzemplarz do akt sprawy⁷. Nie ma zatem bezpośredniej zależności pomiędzy wnioskiem strony postępowania o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z dokumentu a złożeniem tegoż dokumentu w oryginale.

Okazuje się zatem, że nie istnieją przeciwskazania co do tego, aby strona postępowania, sporządzając pismo procesowe, które odwołuje się do dowodu z dokumentu, załączyła do tegoż pisma odpis takiego dokumentu. W doktrynie wskazuje się bowiem, że odpis dokumentu nie jest niczym innym jak „dokumentem, który świadczy o istnieniu innego dokumentu”⁸. Co więcej, wskazuje się również, że zasadniczo strony procesu częściej do akt sprawy załączają właśnie odpisy dokumentów niż ich oryginały – najczęściej przybierają one formę kserokopii⁹. Przyjęcie takiego założenia uzasadnione jest przede wszystkim kwestiami praktycznymi, może bowiem się okazać, iż dany oryginał dokumentu będzie stronie postępowania niezbędny nie tylko na potrzeby trwającego postępowania cywilnego. Złożenie zatem do akt sprawy jedynie jego odpisu nie sprawi, że stro-

na pozbędzie się oryginału dokumentu, którym dysponuje¹⁰. Będzie to również istotne z punktu widzenia ewentualnej, późniejszej konieczności okazania w toku postępowania cywilnego oryginału przedmiotowego dokumentu.

Żądanie złożenia oryginału dokumentu – art. 129 k.p.c.

Jak już zostało wskazane, strona postępowania może zostać zobligowana do przedłożenia oryginału dokumentu, do którego treści odnosi się w toku procesu. Zgodnie bowiem z art. 129 § 1 k.p.c. oponent procesowy może żądać, aby strona przedstawiła w oryginale dokument, na który się powołuje. Przedstawienie oryginału dokumentu powinno mieć miejsce w sądzie, jeszcze przed rozprawą. Jeśli zatem strona postępowania w piśmie procesowym przedstawiła swoje twierdzenia i załączyła do tegoż pisma odpis dokumentu (np. w postaci kserokopii), to w momencie złożenia przez przeciwnika procesowego żądania, o którym mowa w art. 129 § 1 k.p.c., zobligowana jest do przedłożenia oryginału tego dokumentu¹¹.

Jeśli idzie o samo zażądanie przedłożenia oryginału dokumentu, wskazać należy na kilka kwestii. Po pierwsze, nie ma żadnego sformalizowanego postępowania w tym zakresie. W doktrynie podkreśla się, że przedstawienie żądania przedłożenia przez przeciwnika procesowego oryginału dokumentu może mieć miejsce zarówno w treści pisma procesowego, jak i w formie ustnej podczas rozprawy¹². Wydaje

⁶ Zamiast wielu: K. Weitz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, LEX 2016, art. 129, nb 1.

⁷ A. Hrycaj wskazuje natomiast na szereg sytuacji, w których brak przedłożenia przez stronę postępowania oryginału dokumentu spowoduje dla niej w sposób automatyczny negatywne konsekwencje procesowe. Szerzej: A. Hrycaj, *Dokument w postępowaniu cywilnym – oryginał czy odpis?*, „Prawo Spółek” 2006, nr 10, s. 41–42.

⁸ Podział dokumentów według kryterium oryginałów oraz odpisów może obecnie okazać się niewystarczający, jak bowiem podnosi B. Kaczmarek-Templin, jeśli idzie o dokumenty elektroniczne, nie jest możliwe przeprowadzenie takiej dychotomii. Tak: B. Kaczmarek-Templin [w:] *Dowody w postępowaniu cywilnym*, t. 2, red. Ł. Błaszczak, Warszawa 2021 s. 1118.

⁹ A. Hrycaj, *Dokument w postępowaniu...*, s. 41; K. Markiewicz, *Dokumenty i ich wtórniki w postępowaniu cywilnym*, „Polski Proces Cywilny” 2016, nr 3, s. 468.

¹⁰ J. Bodio [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. I: *Komentarz do art. 1–729*, red. A. Jakubecki, LEX 2017, art. 129, nb 3.

¹¹ E. Stefańska wskazuje, że konieczność przedstawienia oryginału dokumentu zaktualizuje się w następstwie złożenia żądania o takiej treści przez przeciwnika procesowego. Może mieć to miejsce zarówno w sytuacji, gdy w aktach znajduje się odpis takiego dokumentu, jak i wtedy, gdy strona, która wywodzi z tego dokumentu skutki prawne, nie złożyła odpisu tego pisma w ogóle. E. Stefańska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: *Art. 1–477(16)*, red. M. Manowska, LEX 2021, art. 129, nb 1.

¹² *Ibidem*, nb 1.

się, że jeśli strona jest zastępowana przez profesjonalnego pełnomocnika i sporządza on pismo procesowe, przedmiotowe żądanie powinno się znaleźć jednak wprost w petitum tegoż pisma. Zgodnie bowiem z art. 128¹ k.p.c. jeśli pismo jest wnoszone przez stronę zastępowaną przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej, powinno zawierać w swojej treści wyraźnie wyartykułowane oświadczenia, twierdzenia oraz wnioski, w tym wnioski dowodowe¹³.

Uzupełniając należy wskazać, że pomimo odformalizowania postępowania w zakresie samego złożenia żądania co do konieczności przedstawienia oryginału dokumentu podkreślenia wymaga, że przedmiotowe żądanie musi zostać przedstawione w sposób wyraźny, a nie dorozumiany. Innymi słowy, sama polemika przeciwnika procesowego z treścią przedstawionych odpisów dokumentów nie powinna być w sposób dorozumiany uznawana za sformułowanie żądania co do złożenia oryginałów dokumentów.

Należy wskazać, że złożenie przez stronę postępowania żądania, o którym mowa w art. 129 § 1 k.p.c., automatycznie aktualizuje konieczność przedstawienia oryginału dokumentu przez oponenta procesowego. Innymi słowy, odbywa się to bez ingerencji sądu, którego rola sprowadza się do zawiadomienia o tym fakcie strony postępowania powołującej się na dokument¹⁴.

W art. 129 § 1 k.p.c. nie został także określony jakikolwiek graniczny moment postępowania, w którym można złożyć omawiane żądanie. Jedyne, co zostało wskazane, to fakt, iż ma mieć to miejsce „przed rozprawą”. W doktrynie podkreśla się, iż przedstawienie oryginału dokumentu w sądzie powinno mieć miejsce na tyle wcześnie, aby strona żądająca mogła się z nim zapoznać przed rozprawą¹⁵. Należy bowiem wziąć pod uwagę, że skoro oryginał dokumentu zostanie złożony w sądzie, to strona postępowania, która będzie chciała zapoznać się z jego treścią przed posiedzeniem sądowym, zobligowana zostanie do samodzielnego przeglądania akt sprawy, co będzie się każdorazowo wiązało z koniecznością przybycia do budynku sądu.

Alternatywę dla konieczności złożenia przez stronę postępowania oryginału dokumentu przedstawiają art. 129 § 2 i § 2¹ k.p.c., regulacje te umożliwiają bowiem dokonanie pewnego rodzaju kwalifikacji odpisu dokumentu (w formie tradycyjnej albo elektronicznej). Wspomniana kwalifikacja dokonywana jest przez poświadczenie odpisu dokumentu za zgodność z oryginałem. Podmiotami uprawnionymi do wykonania poświadczenia są: notariusz, profesjonalny pełnomocnik reprezentujący stronę postępowania, a więc adwokat, radca prawny, oraz rzecznik patentowy, jak również radca Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej¹⁶. Co znamienne, przedmiotowe poświadczenie za zgodność z oryginałem ma charakter dokumentu urzędowego¹⁷, co ozna-

¹³ W doktrynie wskazuje się na niezbyt „szczęśliwe” określenie zakresu pojęciowego w tej regulacji. Konieczność wyodrębnienia twierdzeń, wniosków i oświadczeń – przy braku definicji tego ostatniego – może w tym zakresie rodzić wątpliwości, gdyż literalnie w art. 129 § 1 k.p.c. użyte zostało sformułowanie „żądanie”. Wydaje się jednak, że ostrożność procesowa skłoni podmioty określone w art. 128¹ k.p.c. do umieszczenia przedmiotowego żądania właśnie w petitum sporządzanego pisma. Por. M. Dziurda [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Praktyczny komentarz do nowelizacji z 2023 roku*, red. M. Dziurda, LEX 2023, art. 128¹, nb 9.

¹⁴ K. Weitz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, LEX 2016, art. 129, nb 5.

¹⁵ *Ibidem*, nb 4.

¹⁶ Ł. Zamojski, *Poświadczenia za zgodność z oryginałem przez występującego w sprawie profesjonalnego pełnomocnika kopia dokumentu jako podstawa wpisu w księdze wieczystej*, „Rejent” 2015, nr 11, s. 137–138; P. Rylski, *Treść oraz skutki wadliwości klauzuli uwierzytelniającej odpis dokumentu, sporządzonej przez zawodowego pełnomocnika w postępowaniu cywilnym*, „Palestra” 2012, nr 5–6, s. 139–140.

¹⁷ K. Markiewicz, *Dokumenty i ich wtórniki...*, s. 472; I. Misiejuk, *Uprawnienie radcy prawnego do sporządzania poświadczeń odpisów dokumentów w oparciu o art. 6 ust. 3 ustawy o radcach prawnych*, „Studenckie Zeszyty Naukowe” 2019, nr 42, s. 125.

cza, że korzysta z domniemania prawdziwości i z domniemania zgodności odpisu dokumentu z jego oryginałem¹⁸. W żadnej jednak mierze poświadczenie za zgodność z oryginałem odpisu dokumentu nie powoduje domniemania zgodności treści odpisu dokumentu z prawdą¹⁹. W doktrynie podkreśla się, że możliwość złożenia poświadczonego za zgodność z oryginałem odpisu dokumentu (kserokopii) zamiast samego oryginału dokumentu ma walor praktyczny. Dzięki temu odformalizowaniu postępowania cywilnego strona niejako spełnia żądanie swojego oponenta procesowego i składa poświadczony za zgodność z oryginałem odpis dokumentu będący egzemplarzem równorzędnym z samym oryginałem. W tym przypadku również nie powoduje to zatem pozbycia się przez stronę oryginału dokumentu²⁰.

Podsumowując, wskazać należy, że konieczność przedłożenia oryginału dokumentu zaktualizuje się, gdy przeciwnik procesowyłoży w tym zakresie odpowiednie żądanie, ewentualnie – w sytuacji zobowiązania nałożonego przez sąd w tym zakresie. Oznacza to zatem, że jeśli przeciwnik procesowy nie zakwestionuje złożonych do akt sprawy odpisów dokumentów (kserokopii) i nie zażąda przedłożenia ich oryginałów, konieczne będzie uznanie faktów, które mają zostać wykazane tymże dowodem za udowodnione²¹.

Wydaje się również, że możliwa jest sytuacja, w której przeciwnik procesowy w sposób merytoryczny odniesie się do treści złożonego odpisu z dokumentu (kserokopii), jednak nie zażąda złożenia jego oryginału. Biorąc jednak

pod uwagę fakt, iż – jak wskazano powyżej – strona przeciwna powinna w sposób wyraźny wyartykułować swoje żądanie co do złożenia oryginału dokumentu, zgodnie z art. 129 § 1 k.p.c., w omawianej sytuacji nie zajdzie konieczność przedłożenia oryginału dokumentu²². Wydaje się, że taka koincydencja będzie miała miejsce w przypadku, w którym obie strony postępowania mają świadomość istnienia danego dokumentu oraz jego treści i tego faktu nie kwestionują (np. umowy zawartej w formie pisemnej, której stronami są strony postępowania), zaś „środek ciężkości” sporu sądowego położony jest na zupełnie inne aspekty (np. na kwestiach poprawności wykonania takiej umowy).

Konsekwencje związane z brakiem złożenia do akt sprawy oryginału dokumentu na żądanie strony przeciwniej

Problematyka głosowanego orzeczenia skłania do przeprowadzenia analizy konsekwencji wynikających z braku wykonania przez stronę postępowania żądania jej oponenta procesowego w przedmiocie przedłożenia oryginału dokumentu (względnie odpisu dokumentu poświadczonego za zgodność z oryginałem). Innymi słowy, konieczne jest ustalenie, czy istnieją procesowe konsekwencje niewykonania takiej czynności, jak również czy może to wpłynąć w sposób niekorzystny na sytuację procesową strony postępowania, która przedmiotowego żądania nie wykonała.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że z treści art. 129 k.p.c. nie płynie jakakolwiek sankcja wynikająca z nieprzedstawienia oryginału dokumentu. Wskazuje się bowiem, że przedstawienie oryginału dokumentu powinno być dla zobligowanej strony powinnością, bez skutków o charakterze formalnym²³. Jeśli zatem

¹⁸ K. Weitz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, do LEX 2016, art. 129, nb 11.

¹⁹ Odnosnie do kwestii domniemania autentyczności dokumentu urzędowego oraz domniemania zgodności zawartych w nim oświadczeń z prawdą: K. Knoppek, *Dokument w procesie cywilnym*, Poznań 1993, s. 66 – 67.

²⁰ J. Bodio [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. I: *Komentarz do art. 1–729*, red. A. Jakubecki, LEX 2017, art. 129, nb 3.

²¹ J. Parañanowicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–505(39)*, t. I, red. O.M. Piaskowska, LEX 2024, art. 129, nb 7.

²² T. Żyznowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: *Artykuły 1–366*, red. T. Wiśniewski, LEX 2021, art. 129.

²³ Por. wyrok SN z dnia 17 czerwca 2016 r., IV CSK, LEX nr 2147286. T. Szancilo zwraca uwagę, że sytuacja, w której strona postępowania nie przedkłada ory-

strona nie przedłoży oryginału dokumentu (ani jego poświadczonego za zgodność z oryginałem odpisu), to sąd – ustalając stan faktyczny sprawy – dokona wyłącznie oceny odpisu dokumentu (kserokopii)²⁴.

Całość powyższego może zatem wskazywać, że konsekwencją dla strony postępowania, która opiera swoje twierdzenia na dowodzie z dokumentu, ale w toku postępowania legitymuje się jedynie jego odpisem (kserokopią), jest dokonanie przez sąd oceny tego dowodu w oparciu o art. 232 k.p.c. w zw. z art. 308 k.p.c. Z procesowego punktu widzenia oznaczać to będzie w pierwszej kolejności, że odpis dokumentu nie jest dokumentem i tym samym nie może być tak traktowany. To zaś pociąga za sobą chociażby kwestię braku wystąpienia domniemań prawnych łączących się przecież zarówno z dokumentem urzędowym (art. 252 k.p.c.), jak i z dokumentem prywatnym (art. 253 k.p.c.), a co finalnie sprowadza się do zmiany rozkładu ciężaru dowodu w procesie. Innymi słowy, odpis dokumentu (kserokopia) będzie podlegał ocenie jak każdy inny środek dowodowy, zaś jego rolą będzie uprawdopodobnienie faktu zarówno istnienia oryginału dokumentu, jak i jego treści²⁵.

I chociaż powyższe uwagi mogą prowadzić do wniosku, że złożenie przez stronę postępowania sądowego wyłącznie odpisu dokumentu postawi ją w gorszej sytuacji procesowej, z perspektywy glosowanego orzeczenia może się okazać zupełnie odmiennie, bowiem, że w sytuacji, w której – z uwagi na wystąpienie obiektywnych przesłanek – strona nie dysponuje oryginałem dokumentu i nie jest możliwe jego uzyskanie

od innego podmiotu, przedmiotowy odpis dokumentu (kserokopia) staje się zasadniczo jedynym środkiem dowodowym potwierdzającym określony fakt, z którego strona postępowania wywodzi swoje twierdzenia. W takiej zaś koincydencji odpis dokumentu (kserokopia), pomimo że nie jest klasyfikowany jako dowód z dokumentu, to jednak pozwoли stronie postępowania na wykazanie swoich racji. Słuszne są zatem wnioski zawarte w glosowanym orzeczeniu, iż odpis dokumentu jest częścią materiału dowodowego sprawy i podlega przez to ocenie.

Podsumowanie

Komentowany wyrok wpisuje się w linię orzeczniczą podejmującą analizę statusu oraz mocy dowodowej odpisu dokumentu (kserokopii). W glosowanym orzeczeniu potwierdzona została teza, zgodnie z którą odpisu dokumentu – jako środka dowodowego – nie można traktować w taki sam sposób jak jego oryginału. Nie powoduje to jednak całkowitego uniemożliwienia powoływania się przez stronę na ten środek dowodowy. Nadal pozostanie on bowiem uwzględniony przez sąd rozpoznający sprawę, natomiast jego ocena sprowadzi się do uznania (bądź też nie), że dany odpis dokumentu uprawdopodobnia fakt istnienia oryginału o określonej formie i treści. Uznać zatem należy, że podział dokumentów na oryginały oraz odpisy będzie mieć znaczenie w toku roztrząsania wyników postępowania dowodowego, ponieważ każda z tych form dokumentu korzysta niejako z innej mocy dowodowej.

Reasumując całość powyższych uwag, można wskazać na pewnego rodzaju zależność. Otóż to do strony postępowania – powołującej się w toku procesu na środek dowodowy w postaci dokumentu – należeć będzie decyzja, jakie czynności podejmie w związku z jego przedstawieniem w poczet materiału dowodowego sprawy. Po pierwsze, żaden z aktualnie obowiązujących przepisów nie nakazuje złożenia do akt sprawy oryginału dokumentu – możliwe jest zatem przedłożenie jego odpisu. Jeśli jednak strona postępowania ograniczy się jedynie do złożenia

ginału dokumentu pomimo żądania w tym zakresie jej oponenta procesowego, może być uznana za działanie niesumienne bądź oczywiście niewłaściwe (art. 103 k.p.c.). Tak: T. Szanciło, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–458*¹⁶, t. I, red. T. Szanciło, Legalis 2023, art. 129, nb 5.

²⁴ J. Bodio [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. I: *Komentarz do art. 1–729*, red. A. Jakubecki, LEX 2017, art. 129, nb 2.

²⁵ Por. postanowienie SN z dnia 19 marca 2021 r., II CSKP 25/21, LEX nr 3149302; wyrok SN z dnia 21 czerwca 2023 r., II CSKP 1886/22, LEX nr 3578463.

odpisu dokumentu, musi się liczyć z tym, że jej oponent procesowy (bądź sąd) zażąda złożenia do akt sprawy oryginału dokumentu. W takiej zaś sytuacji strona postępowania ma (zasadniczo) trzy możliwości. Najbardziej oczywistym rozwiązaniem jest złożenie do akt sprawy oryginału dokumentu, niemniej jest to jednocześnie rozwiązanie najmniej praktyczne. W sytuacji, w której strona postępowania reprezentowana jest przez profesjonalnego pełnomocnika, moż-

liwe jest złożenie odpisu dokumentu poświadczonego za zgodność z oryginałem. Finalnie, jeśli strona postępowania działa w procesie samodzielnie i nie chce (bądź nie może) złożyć oryginału dokumentu do akt sprawy, po prostu nie wykona skierowanego względem niej ządania. Takie postępowanie nie będzie mieć jednak żadnej procesowej sankcji, ale wpłynie na ocenę takiego środka dowodowego i ostatecznie – na rozstrzygnięcie sądu.

Abstract

Consequences of submitting only copies of documents to the case file – a commentary on the judgment of the Court of Appeals in Lublin of 29 November 2023, III AUa 1095/22

Keywords: *civil procedure; evidence; document evidence; document copy; photocopy; legal presumptions*

In the decision under review, the Court of Appeals in Lublin addressed the issue of the consequences of the submission by a party to the proceedings to the evidence of the case only copies of documents, and not their originals. There is no doubt that the subject of multiplication of documents has already been the subject of case law on many occasions, and the evidentiary power of copies of documents has already been clearly defined. What is significant, however, is that the judgment under review does not only address the issue of the status of a copy of a document and its evidentiary power, but also admits that in the absence of the existence of an original document, its copy may be the only source for establishing the facts of the case. Thus, the statement in question is of considerable importance from a practical perspective, primarily for determining the situation of a party to the proceedings who has only copies of documents, while it is from them that he derives his claims.

Bibliografia

Literatura

- Bodio J. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. I: *Komentarz do art. 1–729*, red. A. Jakubecki, LEX 2017.
- Dziurda M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Praktyczny komentarz do nowelizacji z 2023 roku*, red. M. Dziurda, LEX 2023.
- Ereciński T. [w:] *Postępowanie dowodowe. Komentarz do art. 227–315 k.p.c.*, red. M. Dziurda, LEX 2024.
- Hrycaj A., *Dokument w postępowaniu cywilnym – oryginał czy odpis*, „Prawo Spółek” 2006, nr 10.
- Kaczmarek-Templin B. [w:] *Dowody w postępowaniu cywilnym*, t. 2, red. Ł. Błaszczak, Warszawa 2021.
- Knoppek K., *Dokument w procesie cywilnym*, Poznań 1993.
- Markiewicz K., *Dokumenty i ich wtórniki w postępowaniu cywilnym*, „Polski Proces Cywilny” 2016, nr 3.
- Misiejuk I., *Uprawnienie radcy prawnego do sporządzania poświadczeń odpisów dokumentów w oparciu o art. 6 ust. 3 ustawy o radcach prawnych*, „Studenckie Zeszyty Naukowe” 2019, nr 42.
- Parafianowicz J., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–505(39)*, t. I, red. O.M. Piaskowska, LEX 2024.

Rylski P., *Treść oraz skutki wadliwości klauzuli uwierzytelniającej odpis dokumentu, sporządzonej przez zawodowego pełnomocnika w postępowaniu cywilnym*, „Palestra” 2012, nr 5–6.

Stefańska E. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: *Art. 1–477(16)*, red. M. Manowska, LEX 2021.

Szanciło T. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–458¹⁶*, t. I, red. T. Szanciło, Legalis 2023.

Weitz K. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, LEX 2016.

Zamojski Ł., *Poświadczona za zgodność z oryginałem przez występującego w sprawie profesjonalnego pełnomocnika kopia dokumentu jako podstawa wpisu w księdze wieczystej*, „Rejent” 2015, nr 11.

Żyznowski T. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: *Artykuły 1–366*, red. T. Wiśniewski, Lex 2021.

Akty prawne

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 2024, poz. 1568).

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2016, poz. 887).

Ustawa z dnia 5 marca 2015 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2015, poz. 552).

Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z dnia 10 lipca 2015 r. (Dz.U. 2015, poz. 1311).

Orzecznictwo

Postanowienie SN z dnia 17 sierpnia 1998 r., III CZ 107/98, LEX nr 34575.

Wyrok SN z dnia 17 czerwca 2016 r., IV CSK, LEX nr 2147286.

Postanowienie SN z dnia 19 marca 2021 r., II CSKP 25/21, LEX nr 3149302.

Wyrok SA w Lublinie z dnia 29 listopada 2023 r., III AUa 1095/22, LEX 3648240.

Wyrok SN z dnia 21 czerwca 2023 r., II CSKP 1886/22, LEX nr 3578463.